

Í söguni, sum eitur »Tað stóra verkið« skrivar Jens Pauli Heinesen um býtingin Sylvester, sum gongur millum býtingarnar í bygðini, stútt og í øllum veðri, sum hevði hann eitt umráðandi verk fyri. Eingin hevur biðið hann, hann veit ikki, hví hann ger hetta, men hann má gera tað, her slepst ikki undan.

Har sum eg búgvi, siggi eg ofta mann ganga niðri á vegnum. Hetta er breið-vaksin maður í ljósum frakka, høvdið liggur lágt á herðunum, eitt sindur stúttandi frameftir, gongulagið er tungligt men stútt, hann hyggur á skák fram fyri seg og gongur mest sum av sær sjálvum, í fjarum tonkum, í øðrum heimi, altíð einsamallur.

Sylvester, hugsi eg, tá ið eg siggi hann. Øll hesi árin hevur hann gingið soleiðis, kanska ikki á hesum vegnum, kanska ikki í hesum ørindunum, sum, tað eg veit, er heilt gerandislig: Aftur og fram í svimjihöllina at mykja sær limirnar eftir allar tímarnar við skriviborðið heima hjá sær sjálvum. Men hann hevur gingið trúgvur og stúttur eina leið, sum hann setti sær nú fyri mongum árum síðani, og sum eingin hevur kunna fingið hann frá aftur: Leiðina hjá tí skapandi fólkinum.

Tað er ein einslig leið her hjá okkum, og var tað uppafur meira, tá ið hann av fyrstan tíð fór til gongu. Hann sigur sjálvur frá, at pápin spurdi seg, tá ið hann var komin til fermingaraldu, hvat hann ætlaði sær:

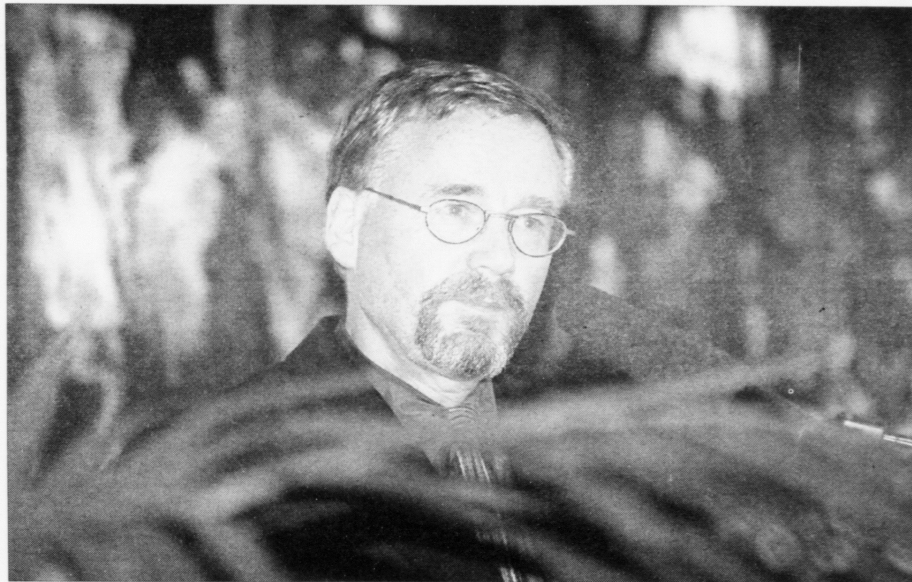
- Hvat skalt tú verða?
- Eg veit ikki.
- Sjónmaður?
- Veit ikki.
- Bóndi?
- Veit ikki.
- Lærari?
- Nei, tað er tað síðsta, eg skal verða.
- Men okkurt mást tú verða. Tú ætlar ikki at ganga her og mala alt titt liv, ha?
- Eg veit ikki, svaraði eg.

Men í míni sál var eingin ivi. Eg skuldi verða rithøvundur, men soleiðis sigur ikki ein drongur upp á fjúrtan ár og als ikki í einum fiskimannasamfelagi sum tí føroyska. So heldur pávi í Rom.

Hvussu var tá í føroyskum skaldskapi? Smá-drongurin hitti Hans Andreas Djurhuus og Heðin Brú, hann sat undir teirra orðum og gjørdi teir til sínar gudar, sum vit vita. Aðrir eldri rithøvundar vóru, og seinni aftur kom eitt fjølmentari ættarlið. Men beint har, mitt í øldini og eini tjúgu ár fram, var sum eitt glopp, og teir báðir javnaldarnir Tummás Napoleon Djurhuus og Ólavur Michelsen fóru báðir ungar. Í hesum myrkrunum og einsemin-

Tað stóra verkið

Mentanarvirðisløn Landsins til Jens Paula Heinesen. Røðan sum Gunnar Hoydal helt tá Mentanarvirðisløn Landsins varð latin

um gekk Jens Pauli næstan sum tann einasti og bant saman millum eitt eldri og eitt yngri ættarlið.

Hann var sum tann einslengi floytitónin í söguni við sama navni. Sögan er um nakrar ungdomar, sum hann, ið skrivur, kemur í hóslag við á ferð til Suðuroyar at halda jóansøku. Høvundurin er ungur maður enn, men kortini nøkur fá ár eldri enn hini. Hann kennir á sær, at hann sleppur ikki upp í part og varnast, at hann knappliga er settur uttanfyri og hevur mist rættin, sum ungdomur gevur. Afturkomin nakrar dagar eftir hittir hann hesi somu ungu aftur, hann bjóðar teimum við sær til hús og fær nú sín næsta skelk: Bókur, mentan, samkensla verða spottað, ikki við líkaselu, men við reinum hatri;

teirra andstygð fyrri tí, sum er hansara hjartamál, setur seg pinandi í sinnið.

Listamaðurin, sum verður settur til viks, sum ikki fær aftursvar og verður forfjónaður av samtíð og samfelagi, hetta er eitt høvudsevi í tí, sum Jens Pauli hevur skrivað, og viðhvørt er tað, sum vil hann júka hetta, og aðrar sannleikar við, inn í okkum. Viðhvørt er tað, sum er hann tann lærarin, ið hann síðst av øllum vildi vera, men kortini bleiv, og so aftur ikki vildi vera longur. Hann vil læra upp á onnur. Læra tey, at eitt fólk og eitt samfelag er nógv meira enn matur og klæði, at ein heilt annar og ríkar heimur er til innan í okkum øllum. Ikki er tað frítt, at lesarin viðhvørt heldur seg vera rættleiddan í meira lagi.

Men so streymar alt í einum tað undurfulla frá honum. Hann hevur eitt orð, sum hann kallar gævulyst, havi ikki sæð ella hoyrt tað aðrastaðni og finni tað ikki nakrari orðabók, heldur ikki í okkara stóru móðurmáls-orðabók, hetta vælsignilsíð hjá skrivandi føroyingum í dag. Men týðningin kann eingin ivast í. Tað er tann eydnan, sum logar uppi við allari ræðslu og vinnu á allari hótan. Tað ljósið, sum blakrar í hvørjari livandi sál og vinnur á øllum myrkri. Tá ið hetta ljósið lýsir, tá vinnur listamaðurin á læraranum, og lesarin kann leggja øll fyrivarni frá sær og lata seg baka av heitari söl.

Meira og meira er tað blivið so. Í úti við hálvt-hundrað ár hevur hann

gingið sína leið, síðani hann læt sína fyrstu søgu til Barnatíðindi. Har sá hann sítt egna navn prentað og við stórru stavum enn hinum. Tá var tað undrið hendi: »Upp gjøgnum gólvið flóddi eitt milt og yndisligt vágloysi og fylti meg við einari ógreiniligari gævulyst. Eg tordi ikki at røra meg, næstan ikki at standa fyrri ikki at styggja tað liv burtur, ið kitlaði ríkan ígjøgnum meg og kallaði meg úr øllum ættum: Kom við, kom við. Og eg teskaði afturimóti: Ja, nú komi eg, nú komi eg. Ti nú visti eg, hvør eg var, og hvør eg fór at verða.«

»Kom við« eitur nú bókmentaskrá á Landsbókasavninum um skaldskapin hjá Jens Paula. Hann fór við og gjørdist tann stóri avmyndarin í

føroyskum skaldskapi, eygleiðarin, sum ger tað livandi aftur, sum var deytt. Hann fær tað at rúmkast uttan um lesaran, roykurin av fjósi og tøm og ræstum kjóti, av hoyggj og høsnaðari, av torv og myri. Ljóð upp gjøgnum gólvið av kúnni í kjallaranum, látur av spælendi børnum, av fótum, sum renna titandi yvir opinekrur og teigar og yvir skróvandi eplaslokkar. Tað vandamikla og tað lokkandi, og hvør hevur sum hann skrivað um kynsdráttin og tað holdsliga? Jens Pauli fær myndina at gerast so stóra í huganum, at tað er sum at hava verið har sjálvur. Tað, sum hann skrivur, gerst persónlig ogn hjá lesaranum, so at tað, sum hann hevur sæð, tað hevur lesarin aftur á lesingina sæð og upplivað sjálvur. Hann hevur fingið innan í sær eina ogn, sum hann visti ikki um, og sum hann ikki kann missa aftur.

Tað stóra verkið er stórt. Meira enn 30 skaldaverk eru komin, teirra millum nokur av teimum størstu í føroyskum skaldskapi bæði í vavi og dygd. Sylvester hevur gingið stúttur og meira trúgvur enn nakar annar skrivandi føroyingur. Hann hevur havt umráðandi verk at gera, hann mundi vita tað allatíðina sjálvur, og nú siggja vit tað øll. Tíðin, tá ið eingin legði í, er farin, her er eitt aftursvar. Sylvester kann lyfta eyguni upp av gøtuni og siggja fólk uttan um seg, sum takka honum afturfyrir.

Tað, sum tú ikki vildi verða, tað bleivst tú: Lærari, eina tíð í øllum fornum. Tað sum tú vildi verða, men sum tú ikki tordi at siga fyrri øðrum menniskja, tað bleivst tú. Rithøvundur. Hvat var tað triðja? Jú, kanska ert tú í grundini við hesi heiðursgávu frá tínum landi umsiðir eisini blivin pávi í Rom. Hugsaði í øllum fornum, at tú mundi vera komin nakað langt á teimum vegum, ið allir sigast at leiða til tann stóra staðin, tá ið tú í blaði nú um dagarnar, ivaleyst skemtandi, helt fyrri, at Várharra sjálvur hevði kunnað skrivað undir upp á alt, sum tú hevur latið úr hondum. Vit skilja: Tað er alt skrivað av heilum huga og við reinum hjarta.

Men vit lesarar vilja kortini vóna, at tú heldur fram somu stúttu leið, sum tú hevur gingið tey seinnu árin: Minni at vera hægsti myndugleiki og meira at vera tann undurfulli, heilagi andin, sum er í øllum sonnum skaldskapi og allari livandi list.

Nógv fólk var komið saman til hátíðarlotuna í Nordurlandahúsinum mánaðagvöldið. Her er tað Ólavur Hátin, sum stjórnar Havnarkórinn